

แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในสหกรณ์และการขับเคลื่อนสู่สมาชิก

สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1

คำนำ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้สหกรณ์นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจการ และร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สมาชิกและชุมชนให้ได้รับประโยชน์ในรูปแบบสหกรณ์ โดยการดำเนินกิจกรรมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ

ดังนั้น เพื่อให้สหกรณ์มีการดำเนินงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็น การสนับสนุนให้สมาชิกสหกรณ์ นำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดวิถี ความเป็นอยู่ที่พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี อาชีพมั่นคง และเกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน สำนักงานส่งเสริม สหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1 จึงได้จัดทำเอกสารแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสหกรณ์และการขับเคลื่อนสู่สมาชิก เพื่อให้สหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ใช้เป็นแนวทาง ในการขับเคลื่อนสหกรณ์ให้ตามนโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์ต่อไป

กลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์
สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ 1

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือ ในหลวง รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

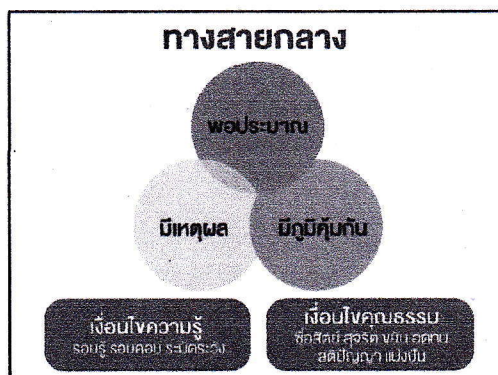
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
๓. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ
๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

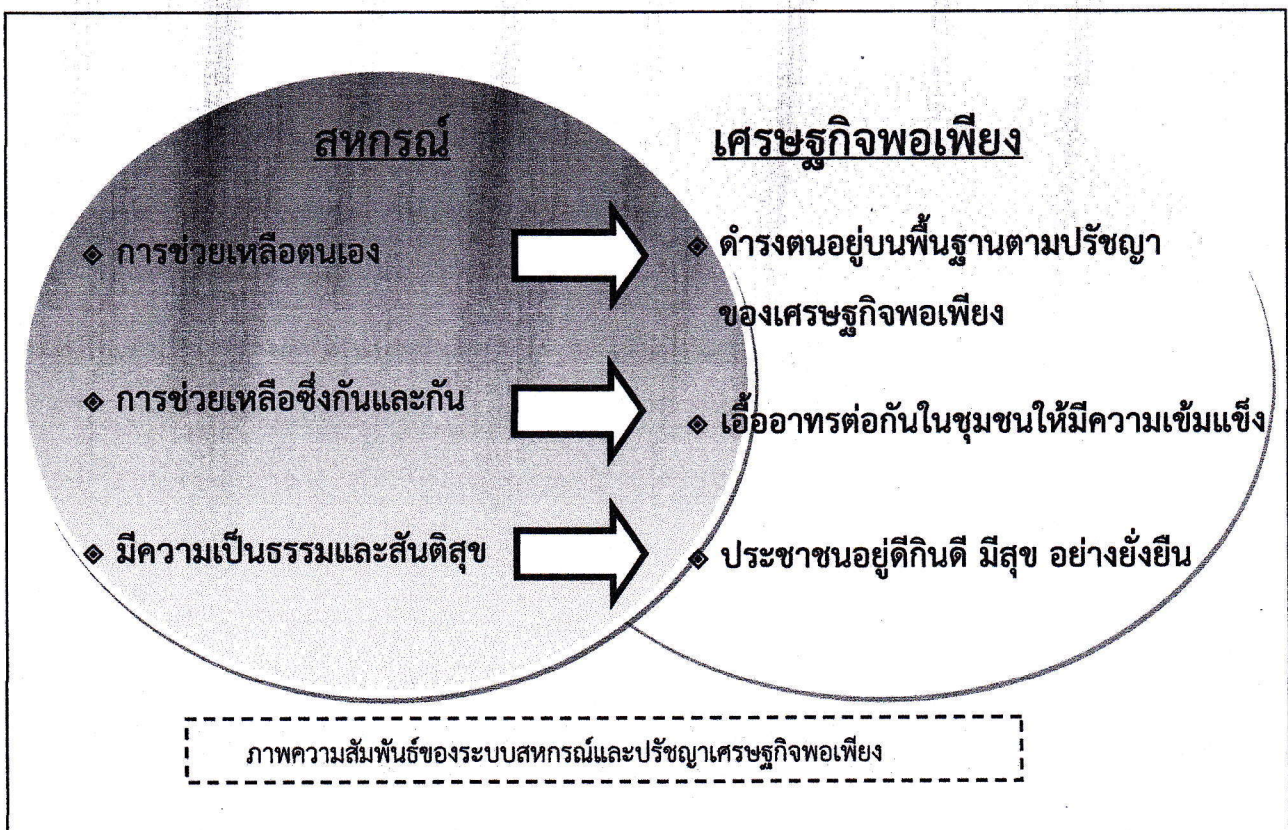
แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เงื่อนไข 2 เงื่อนไข

1. **เงื่อนไขความรู้** ต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ มีการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการวางแผนและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามหลักการสหกรณ์ที่ต้องให้การศึกษาอบรมและสารสนเทศ โดยสหกรณ์จะต้องมีการอบรม เพิ่มพูนความรู้แก่ทุกฝ่ายในขบวนการสหกรณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการปรับปรุง ป้องกันการดำเนินงานสหกรณ์ต่อไป รวมทั้งระบบ วิธีการสหกรณ์ยังเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยให้แก่สมาชิกสหกรณ์ ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้เพื่อนำไปสู่การบริหารท้องถิ่น ประเทศชาติซึ่งใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. **เงื่อนไขคุณธรรม** คือการมีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดมคติ มีความเป็นธรรมทั้งตนเองและสังคม ซึ่งเป็นไปตามคุณค่าของสหกรณ์ที่สหกรณ์ต้องอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค เทียงธรรม เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และอุดมการณ์สหกรณ์ที่เชื่อว่าหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่ความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคมรวมทั้งหลักการสหกรณ์ข้อที่แปดรับสมาชิกโดยสมัครใจ เปิดกว้างเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความเดือดร้อนและหลักจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมในรูปเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน รวมทั้งหลักการเอื้ออาทรต่อชุมชน หลักการสหกรณ์ใช้ระบอบประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ดังนั้นการดำเนินงานของสหกรณ์ย่อมเป็นการลงมติในที่ประชุม ซึ่งสมาชิกได้มีโอกาสแสดงสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ เป็นที่ยอมรับของทุกๆ คนในสหกรณ์ย่อมเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเกิดขึ้นในสหกรณ์

สรุปได้ว่า แนวคิดตามวิธีการสหกรณ์สามารถประยุกต์ใช้กับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัว ด้วยสหกรณ์มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงก็เน้นการพัฒนาคน ควบคู่ไปไปกับพัฒนาด้านชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ รายจ่าย การดำเนินการผลิตเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ดังนั้น สหกรณ์ควรนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินงาน และส่งเสริมให้สมาชิกมีการดำเนินชีวิต วิถีความเป็นอยู่ที่พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี อาชีพมั่นคง และเกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน

ระบบสหกรณ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวทางหลักการดำเนินชีวิตและกิจการที่เรียกว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก โดยไม่ได้พัฒนาเฉพาะเรื่องเงินทอง รายได้เป็นหลักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงหลักการของการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ดังรัฐธรรมนูญ กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระองค์ท่านทรงวางหลักการพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 3 ท่วง 2 เงื่อนไข ตามที่กล่าวข้างต้น คือ

3 ท่วง ได้แก่

- 1) ความพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล
- 3) การมีความคุ้มกันที่ดีในตัว

2 เงื่อนไข ได้แก่

- 1) เงื่อนไขความรู้
- 2) เงื่อนไขคุณธรรม

ส่วนสหกรณ์มีหลักการ คือ เป็นการรวมตัวกันของบรรดาผู้มีความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ การดำรงชีพได้ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ดังคุณค่าของสหกรณ์ที่อยู่บนพื้นฐานแห่งการช่วยตนเองความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์ นอกจากนั้นสหกรณ์ยังมี อุดมการณ์สหกรณ์ ที่เชื่อว่าวิธีการสหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิก ให้มีความอยู่ดีกินดีและมีสันติสุขโดยการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้วิธีการสหกรณ์ คือ การนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป เช่น การจัดการระดมทุน การบริหารงาน การดำเนินธุรกิจ และการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกโดยกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในข้อบังคับสหกรณ์ ซึ่ง ICA ได้กำหนดหลักสหกรณ์ให้สหกรณ์ทั่วโลกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ มี 7 ข้อ ดังนี้

หลักการที่ 1 การเปิดรับสมาชิกโดยทั่วไปตามความสมัครใจ (Voluntary and open Member)

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามแนวทางประชาธิปไตย (Democratic Member control)

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (Member Economic Participation)

หลักการที่ 4 มีการปกครองตนเองและมีอิสระ (Autonomy and Independence)

หลักการที่ 5 การให้การศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร (Education , training and Information)

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperative)

หลักการที่ 7 ความห่วงใยต่อชุมชน (Concern for Community)

จากแนวคิดของระบบสหกรณ์ข้างต้นนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว ก็พบว่ามีความสอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ต่อกันกับแนวทางหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น เนื่องจากยึดหลักการ ฟังพาดตนเอง การช่วยตนเองบนพื้นฐานของความร่วมมือกัน ซึ่งสามารถนำหลักการสหกรณ์ วิธีการ และแนวคิด สหกรณ์มาปรับใช้ประยุกต์กับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

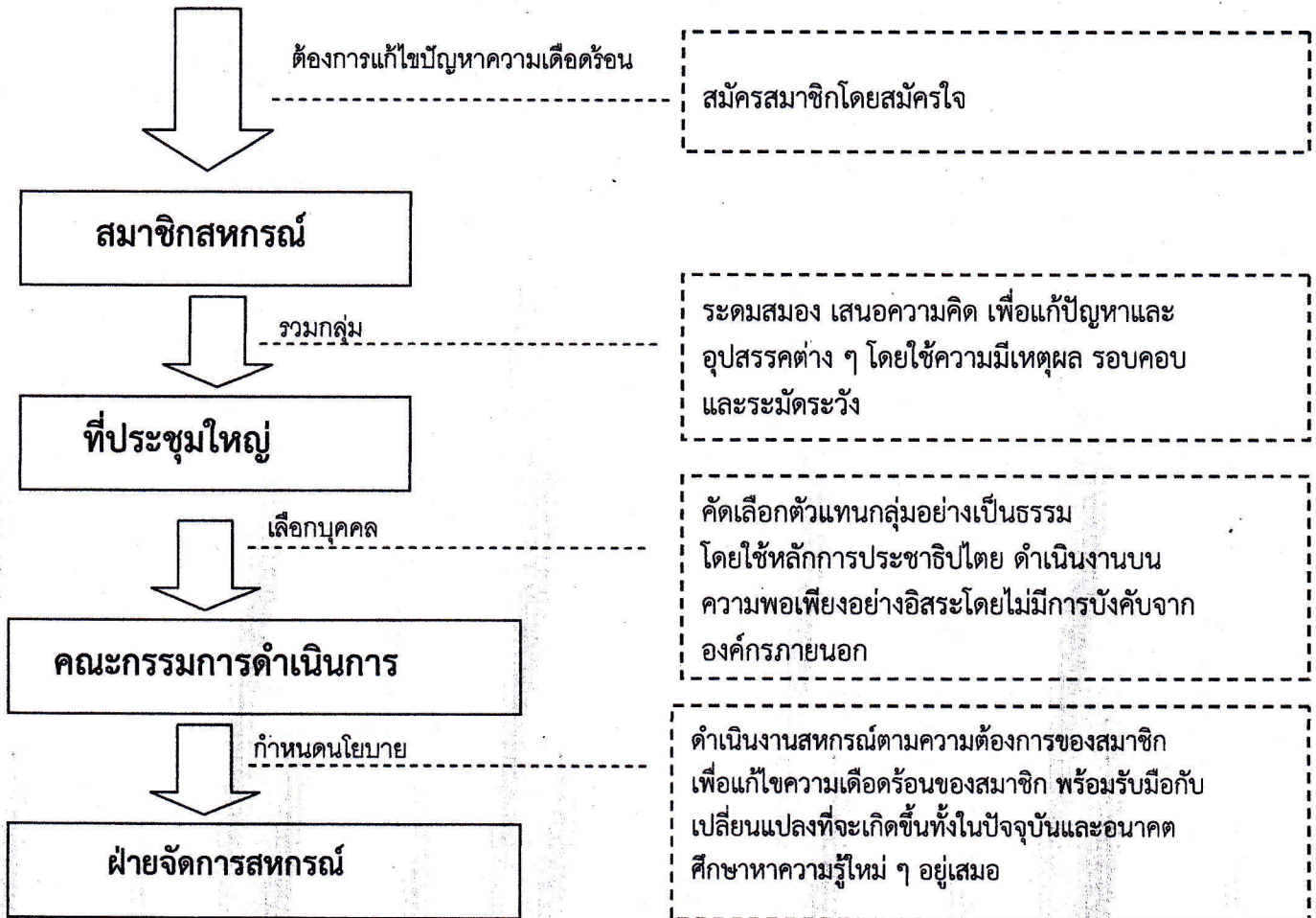
1. ความพอประมาณ เป็นการกระทำอะไรก็ตาม ที่มีความพอดี ไม่น้อยไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งการดำเนินงานสหกรณ์ก็ใช้แนวทางการทำธุรกิจหรือกิจกรรมตามความต้องการ ของสมาชิก และปริมาณที่สมาชิกต้องการเท่านั้น ไม่ดำเนินกิจกรรมที่เกินความต้องการของสมาชิก และกิจกรรมนั้นต้องเป็นการแก้ไขความเดือดร้อนของสมาชิก ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่พอเพียงกับความต้องการของสมาชิก และปริมาณหรือขนาดที่แก้ไขปัญหาของสมาชิกได้เท่านั้น รวมถึงหลักสหกรณ์ที่ให้สมาชิก มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ โดยเป็นการให้สหกรณ์ไม่มุ่งเน้นทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกให้มีความ พอประมาณในขอบเขตเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในท้องถิ่นที่ดำเนินงานของสหกรณ์เท่านั้น เนื่องจากสหกรณ์ มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ไม่ขึ้นอยู่กับการเมือง สังคม ลัทธิต่างๆ จึงทำให้สหกรณ์มีการพิจารณา ความพอเพียงอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับจากองค์กรภายนอก

2. ความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจกระทำด้วยเหตุผลโดยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุ และมีผล ถึงสาเหตุในการที่ต้องกระทำและผลที่เกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำแล้ว ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สหกรณ์ที่มาจากเหตุผลที่เป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิก การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องมีเหตุผล มาจากให้ความช่วยเหลือและแก้ไขความเดือดร้อนของสมาชิกเสมอ รวมทั้งหลักการควบคุมโดย หลักประชาธิปไตยซึ่งเป็นการดำเนินงานตามความเห็นของเสียงข้างมากภายในสหกรณ์ ที่ลงมติโดยการร่วมกัน พิจารณาอย่างรอบคอบในที่ประชุม โดยให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น แสดงเหตุผลอย่างเสรีภาพ

3. การมีความคุ้มกันที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับกับผลกระทบหรือการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นไปตามหลักการสหกรณ์ที่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจจาก สมาชิก ซึ่งสมาชิกต้องเป็นผู้ลงทุนร่วมกัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านเงินทุนที่มาจากภายใน (หุ้น) และการสร้าง เงินออมโดยรับเงินฝากจากสมาชิกเป็นการฟังเงินลงทุนภายในมากกว่าภายนอก รวมทั้งการจัดสรรกำไรสุทธิ เป็นทุนสำรองเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สหกรณ์ นอกจากนั้นยังเป็นไปตามหลักการสหกรณ์ที่ต้องให้การศึกษาค อบรมและสารสนเทศ แก่ทุกฝ่ายในขบวนการสหกรณ์ให้มีความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อรับมือกับสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งหลักประชาธิปไตยที่ให้สมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของร่วมกันได้ร่วม รับทราบ และลงมติในการดำเนินงานต่างๆ ของสหกรณ์เพื่อป้องกันไม่เกิดปัญหาการทะเลาะหรือไม่เข้าใจกัน โดยหากมีการลงมตร่วมกันก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันจากการดำเนินงานของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีความเป็น อิสระในการดำเนินงาน ไม่ขึ้นอยู่กับการเมือง สังคม ลัทธิต่างๆ จึงทำให้สหกรณ์มีการพิจารณาแก้ไข ป้องกันเหตุ อันที่เกิดจากการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างอิสระ และเต็มที่ การที่สหกรณ์จะทำให้กิจกรรมหรือธุรกิจต่างๆ ดำเนินไปอย่างมั่นคง และเข้มแข็งสามารถต่อสู้กับเหตุการณ์ ด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปสหกรณ์ย่อม ต้องร่วมมือกับสหกรณ์อื่นๆ ในขบวนการสหกรณ์ด้วย และเมื่อสหกรณ์ดำเนินงานประสบความสำเร็จแล้วก็ต้อง หันไปดูแลรอบๆ ข้างตนเองด้วย ชุมชน ประชาชนภายในชุมชน ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่ใช้ร่วมกัน หาก สภาพแวดล้อมพื้นฐานของชุมชนของสหกรณ์สมบูรณ์แบบย่อมทำให้สหกรณ์ดำเนินงานไปอย่างราบรื่น เจริญรุ่งเรืองขึ้นไปเป็นการป้องกันเกินความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์

โครงสร้างพื้นฐานของสหกรณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บุคคลที่ดำรงตนบนพื้นฐานการช่วยเหลือตนเอง

นำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรม
และสันติสุขในสังคม